

ОБГОВОРЮЄМО ПРОБЛЕМУ

УДК 377.6:338.48

А. П. БОЙЧУК

ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ АГРОТУРИЗМУ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Дослідженню сучасний стан професійної підготовки фахівців для агротуристичної галузі. Зазначено, що в Прикарпатті відсутні кваліфіковані фахівці в цій галузі, які би добре знали рекреаційний і природний потенціал свого регіону, здатні були застосовувати ці знання для поширення агротуризму та підвищувати якість послуг. Наголошується, що освіта у сфері агротуризму сприяє покращенню якості агротуристичних послуг і конкурентоздатності агротуристичної галузі в регіоні. Наведено аналіз анкетування працівників агрогосподарств і туристів стосовно готовності працівників вказаної сфери до професійної діяльності. У результаті наукового дослідження встановлено основні чинники, які впливають на якість підготовки кадрів для агротуризму в регіоні, та основні вимоги до фахівця з агротуризму.

Ключові слова: агротуризм, підготовка кадрів, агротуристичні послуги, агент з організації туризму.

А. П. БОЙЧУК

ПРОБЛЕМЫ КАЧЕСТВА ПОДГОТОВКИ КАДРОВ ДЛЯ АГРОТУРИЗМА В ИВАНО-ФРАНКОВСКОЙ ОБЛАСТИ

Исследовано состояние профессиональной подготовки специалистов для агротуристической отрасли. Отмечается, что в Прикарпатье отсутствуют квалифицированные специалисты, которые могли бы применять знания о рекреационном и природном потенциале своего региона для распространения агротуризма. Указывается, что образование в сфере агротуризма способствует улучшению качества агротуристических услуг и конкурентоспособности агротуристической отрасли в регионе. Приведен анализ анкетирования работников агрохозяйств и туристов относительно готовности работников к профессиональной деятельности. В результате научного исследования установлены основные факторы, которые влияют на качество подготовки кадров для агротуризма в регионе и основные требования к специалисту по агротуризму.

Ключевые слова: агротуризм, подготовка кадров, агротуристические услуги, агент по организации туризма.

A. BOICHUK

PROBLEMS WITH THE QUALITY OF PERSONNEL TRAINING FOR AGRITOURISM IN IVANO-FRANKIVSK REGION

The article is devoted to the research of modern state of personnel training for agritourism in Ivano-Frankivsk region. It is noted that in the region there are no qualified specialists in this field who are well aware of the recreational and environmental potential of their region, are able to apply this knowledge for the dissemination of agritourism and to improve the quality of services. It is marked that the education in the field of agritourism helps to improve the quality of services and the competitiveness of the agritourism industry in the region. The author makes the analysis of the survey of agritourism complexes employees and tourists concerning the readiness of employees to the professional activity. As a result of the research the main factors that affect the quality of personnel training for agritourism in the region and the main requirements for the specialists in agritourism are identified.

Key words: agritourism, personnel training, services in agritourism, agent of tourism development.

В Україні агротуризм – нове явище і завдяки екоресурсам є величезні можливості щодо його розвитку. В Івано-Франківській області агротуристична галузь розвивається швидкими темпами, попит на агротуристичні послуги зростає. Агротуристичні комплекси регіону переважно розташовані в найбільш відвідуваних місцях відпочинку Карпат, але останнім часом їх можна знайти в далеких куточках гір. Для агротуризму характерною рисою є подорож туриста в місце, де мешкає певний етнос зі своєю самобутністю, культурою та історичними особливостями, які приваблюють туриста.

З розвитком агротуризму чітко простежується невідповідність можливості надання якісних туристичних послуг зростаючим потребам їх отримання, недостатня компетентність працівників, зайнятих туристичною діяльністю, що вимагає необхідності професійної підготовки майбутніх фахівців для агротуристичної галузі. У нас немає професійно підготовлених кваліфікованих кадрів, які здатні розвивати і пробуджувати інтерес до такого відпочинку, відчувається відсутність специфічних знань, характерних для цього виду туризму. Тому необхідно створювати середовище, в якому буде можливість отримувати не лише теоретичні знання, а й навчитися організовувати аграрний туристичний бізнес

Мета статті: визначення особливостей професійної діяльності агента з організації туризму в агротуристичній діяльності і проблем, які впливають на якість отримання професійних навичок майбутніх фахівців агротуристичного спрямування.

Вітчизняна наука розглядає агротуризм як різновидність сільського туризму. Економічні та соціально-економічні проблеми розвитку агротуризму, його сутність і значення відображені у дослідженнях українських та зарубіжних вчених: В. Васильєвої, Я. Вербке, П. Горішевського, Ю. Зінько, Ю. Губені, М. Джевецкого, А. Каннона, В. Кафарського, Б. Кожуховської, М. Рутинського та ін. Важливим фактором підвищення якості послуг є кваліфікаційний рівень підготовки кадрів туристичного підприємства. Про це свідчать публікації з цієї теми таких науковців, як А. Конох, В. Лозовецька, Л. Лукянова, В. Любарець, Т. Сокол, В. Федорченко, Н. Фоменко, Г. Цехмістрова та ін. Їх напрацювання дозволяють визначити суть якості послуг в галузі туризму.

Зазначимо, що у світ виходить значна кількість навчально-методичної літератури, підручників і посібників, присвячених розвитку та становленню професійної освіти і підготовки фахівців туризму, проте залишається невизначеним питання професійної діяльності та підготовки фахівців з організації агротуризму.

Нині у державному переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах не існує кваліфікації «агент з організації агротуризму». Однак працівники зазначеної галузі існують, адже існує такий вид туризму. У визначенні особливостей професійної діяльності агента з організації туризму в агротуристичному напрямку та проблем щодо якості підготовки кадрів для агротуризму ми відштовхуємося від визначення поняття «агротуризм», характеристики професійних кваліфікацій агента з організації туризму і працівника сільського господарства, статистичних даних розвитку агротуристичної галузі на Прикарпатті, результатів досліджень, що дозволить визначити ряд особливостей професійної діяльності працівника агротуризму, які зумовлюють її специфіку.

Зупинимось насамперед ґрунтовніше на характеристиці змісту основного поняття «агротуризм», яке є суттєвим у нашому дослідженні. В українському законодавчому полі відсутнє це поняття. Проекти законів «Про аграрний туризм та агротуристичну діяльність» і «Про сільський аграрний туризм» до цього часу залишаються на стадії законодавчих ініціатив. Перший вищезгаданий законопроект визначає, що агротуризм – це «вид туризму як відпочинкового, так і пізнавального характеру, пов'язаний з використанням майна особистих селянських господарств, що передбачає здійснення агротуристичної діяльності під час тимчасового перебування туристів у сільській місцевості» [3].

Проаналізувавши здобутки вчених із досліджуваної тематики, можемо констатувати відсутність одностайності в наукових колах щодо формулювання дефініції «агротуризм». Це поняття трактується у вітчизняній науці та практиці з позиції туризмології, економіки та аграрної галузі.

Так, вчений туризмології М. Рутинський означає агротуризм як «відпочинковий вид туризму, зосереджений на сільських територіях, який передбачає використання сільського

(фермерського) господарства з метою рекреації, освіти та активного залучення до традиційних форм господарювання» [5, с. 19].

Водночас науковець-аграрій Т. Ткаченко характеризує аграрний туризм як «туристську діяльність на території сільськогосподарських (фермерських) угідь, де є умови для виробництва сільськогосподарської продукції і відпочинку міського населення з добровільним частковим залученням бажаючих до деяких видів сільськогосподарських робіт» [7, с. 203].

Таким чином, на підставі наведених вище тлумачень можна стверджувати, що туристична діяльність є визначальною в агротуризмі з точки зору туризмології. Однак аграрії вважають туристичну діяльність другорядною, проте важливою, та наголошують на пріоритетності сільськогосподарського виробництва із залученням туристичних послуг.

Багатозначність поняття «агротуризм» дозволяє визначити цей термін як сектор туристичної галузі, що передбачає надання туристичних послуг шляхом використання природних, культурно-історичних та інших ресурсів сільської місцевості у поєднанні з можливістю займатися фермерською (аграрною) діяльністю, брати участь у житті сільської громади, родини та її господарства.

Агротуризм неодмінно веде до покращення соціально-побутових умов життя в селі, забезпечуючи жителів додатковими джерелами доходів та все частіше стає невід'ємною складовою регіональних програм розвитку сільських територій як один з найбільш перспективних напрямів розвитку села.

Знаковою подією останніми роками для України є фінансова та організаційна підтримка західних партнерів, що сприяє вітчизняному економічному зростанню та просуванню українського туристичного бізнесу на міжнародний ринок. Доказом цього є допомога міжнародного Фонду розвитку Карпатського євро регіону, завдяки чому втілені у життя проекти щодо покращення стану сільського туризму і туристичної діяльності загалом нашого краю [6].

Польською організацією «Центр європейської співпраці» з 2011 р. реалізовується проект «Почни свій бізнес на селі. Позааграрна підприємницька діяльність задля добробуту українських селян (допомога агротуризму)» [2], який передбачає тренінги, конференції та семінари на теренах Івано-Франківщини, візити до Польщі з метою навчання та отримання досвіду для подальшого розвитку агротуризму в Україні та надання якісних послуг у вказаній галузі. В рамках проекту створений інтернет-портал туристичної інформації Карпатського регіону. Це в черговий раз привертає увагу світової спільноти до ефективного використання природної спадщини Прикарпаття.

Спираючись на визначення поняття «агротуризм», використовуючи регіональні статистичні дані, робимо висновок, що якісна підготовка та освіта фахівців для агротуристичної діяльності сприяє наступним факторам:

- розвитку агротуризму в регіоні;
- підвищенню зайнятості, освіченості і забезпечення населення;
- створенню екологічно чистого туристичного продукту з ознаками колориту місцевості;
- покращенню якості агротуристичних послуг;
- підвищенню конкурентоспроможності агротуристичної галузі.

Нами були проведені дослідження щодо визначення якості підготовки працівників агротуристичної сфери до професійної діяльності та особливості їх роботи. В анкетуванні взяли участь туристи, які відпочивали в різні пори року в готельно-туристичних комплексах Прикарпаття, працівники та роботодавці, задіяні в сільському зеленому туризмі і наданні агротуристичних послуг. Респондентам було запропоновано відповісти на запитання та внести свої пропозиції для покращення сервісу. В опитуванні взяли участь 286 осіб. Результати анкетування наведено в табл. 1.

В ході аналізу опитування нами було поставлено за мету визначити:

- основні вимоги до працівника агротуризму;
- види трудової діяльності та основні обов'язки працівників агротуристичних закладів;
- фактори успіху в роботі;
- причини труднощів у роботі.

ОБГОВОРЮЄМО ПРОБЛЕМУ

Таблиця 1

Якість організації агротуристичної діяльності працівниками агротуристичних комплексів

Зміст відповідей	Респонденти (%)	
	працівники	туристи
1. Визнають важливість та необхідність організації агротуристичних послуг.	84,8	91,0
2. З-поміж агротуристичних видів діяльності найкраще вдається організувати:		
а) спостереження та догляд за тваринами, агротуристичні ферми;	76,4	86,0
б) спостереження за виготовленням традиційної гуцульської продукції та участь туристів у роботі, агрогастрономія;	72,1	76,8
в) організація та участь у культурно-етнографічних заходах, агророзваги;	38,5	45,0
г) організація риболовлі, полювання, збору ягід та грибів, агроспорт;	61,0	66,0
д) участь в садово-городніх видах діяльності.	28,6	35,0
3. Організовуючи агротуристичну діяльність, найбільшою проблемою вважають:		
а) відсутність навичок та вмій в організації агротуризму;	87,5	89,7
б) відсутність досвіду та творчого потенціалу працівників;	60,0	75,5
в) недостатність знань, методів і прийомів роботи з організації агротуризму;	65,0	80,0
г) відсутність кваліфікованих кадрів.	96,4	98,1
4. Визнають вплив рівня підготовки у навчальних закладах на результативність агротуристичної діяльності.	87,6	94

Результати опитування свідчать, що серед всіх видів сільського «зеленого туризму» агротуризм найбільш популярний. Але не всі садиби пропонують агротуристичні маршрути та послуги, пов'язані з сільським господарством чи етнокультурними пропозиціями. Так, 84,8 % працівників агротуристичних закладів та 91 % опитуваних туристів вважають агротуристичні послуги важливою та бажаною складовою сільського зеленого туризму.

Як засвідчують дані, професійна діяльність агента з організації туризму є багатогранною. Окрім надання туристичних послуг, власники агротуристичних садіб повинні запропонувати туристам різного роду трудові розваги чи спостереження за певними видами робіт: догляд за тваринами, рослинами, виготовлення місцевих традиційних продуктів харчування (сир, вино і т. д.) чи товарів народного промислу, висаджування рослин чи збір врожаю, участь у риболовлі, полюванні, збиранні ягід та грибів, культурно-етнографічних заходах. Ця особливість властива виключно даному різновиду туризму.

На основі даних таблиці щодо якості організації агротуристичної діяльності працівниками агротуристичних комплексів були побудовані порівняльні діаграми, які відображають відповіді туристів та працівників туристичних агроосель та агрогосподарств (рис. 1).

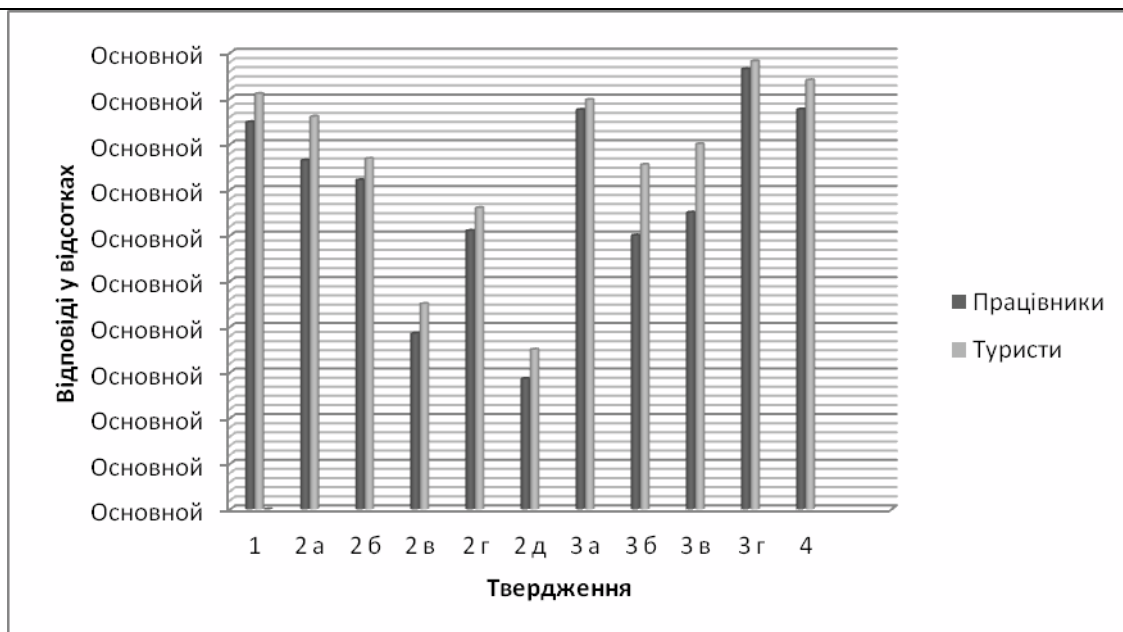

Рис. 1. Якість організації агротуристичної діяльності працівниками агротуристичних комплексів (%).

Після опрацювання даних тестування було встановлено, що основним стрижнем успіху в агротуризмі є професійно підготовлений та досвідчений персонал. Результати анкетування підтвердили припущення стосовно труднощів в організації агротуристичної діяльності. Вони, на жаль, є типовими для українського агротуризму. Переважна більшість опитуваних – серед як працівників, так і туристів – стверджують, що на якість організації агротуристичної діяльності впливають наступні фактори:

- відсутність навичок та вмій в організації агротуризму;
- відсутність досвіду і творчого потенціалу працівників цієї галузі;
- недостатність знань, методів і прийомів роботи з організації агротуризму;
- відсутність кваліфікованих кадрів.

Зазначимо, туристи більш критично оцінюють недоліки в роботі агротуристичних господарств, що засвідчують дані таблиці і діаграми.

Окрім того, 87,6 % респондентів серед працівників галузі та 94 % туристів погоджуються з тим, що рівень підготовки фахівців у вищих навчальних закладах впливає на результативність агротуристичної діяльності. Зміст підготовки майбутніх агентів з організації туризму визначає якість надання агротуристичних послуг.

Проаналізувавши узагальнені результати дослідження якості агротуристичних послуг, здобутки вчених, зміст державного стандарту професійно-технічної освіти та відштовхуючись від тлумачення «агротуризм», можемо стверджувати, що під професійною діяльністю агента з організації туризму агротуристичного спрямування розуміється система взаємопов'язаних методів, способів і засобів, які застосовуються для кваліфікованого виконання професійних обов'язків при наданні агротуристичних послуг.

Відповідно до вимог Державного стандарту професійно-технічної освіти для підготовки робітників з професії «Агент з організації туризму» [1] та законодавства у сфері аграрної політики [4] зазначимо, що діяльність фахівця з агротуризму передбачає поєднання професійних знань та навичок як агента з організації туризму, так і фахівця в галузі сільського господарства, і повинна відповідати наступним вимогам:

- дотримуватись вітчизняного законодавства про туризм, законів України загалом, нормативних актів в галузі туристичної діяльності, охорони праці та навколишнього середовища;
- виконувати посадові обов'язки стосовно прийому, розміщення та обслуговування відвідувачів відповідно до умов туристичного закладу, зважаючи на потреби та побажання гостей;
- вчасно реагувати на скарги, вирішувати нагальні проблеми та конфліктні ситуації в обслуговуванні відпочиваючих;

ОБГОВОРЮЄМО ПРОБЛЕМУ

• вміти укладати нормативно-правові документи, угоди стосовно організації туристичного обслуговування

• володіти професійними компетенціями щодо організації, проведення та надання агротуристичних послуг, які властиві конкретному туристичному регіону;

- знати основи сільськогосподарського виробництва;
- створювати екологічно чисте оточення для відпочинку та харчування;
- знайомити туристів з етнокультурою регіону;
- вивчати вітчизняний та зарубіжний досвід надання агротуристичних послуг;
- визначати шляхи покращення туристичного сервісу в обслуговуванні туристів та наданні агротуристичних послуг;
- займатись професійним самовдосконаленням.

Результати представленої аналізу досліджуваної проблеми дозволяють зробити висновки, що на Прикарпатті існують протиріччя у створенні сприятливих умов для агротуризму та наданні агротуристських послуг: з одного боку, необхідність комплексного підходу до розвитку агротуризму, розробки програм обслуговування туристів, а з іншого – відсутність фахівців в цій галузі, які добре знають рекреаційний та природний потенціал свого регіону, здатні застосовувати професійні знання для поширення туризму та підвищення якості послуг. Сьогодні не вистачає наступних фахівців для агротуризму: доярок, фермерів, водіїв, фахівців з полювання і риболовлі, менеджерів з агротуризму, офіціантів, кухарів, аніматорів.

Таким чином, можемо визначити такі аспекти, які впливають на якість підготовки кадрів для агротуризму в регіоні:

• відсутність достатньої інформації щодо агротуристичної діяльності та наданні агротуристичних послуг в Прикарпатському регіоні;

- відсутність освітніх програм та навчальних курсів з основ аграрного туризму;
- відсутність необхідної кількості теоретичних джерел, підручників для вивчення специфіки даного виду туристичної діяльності;
- відсутність практичної підготовки фахівців в галузі агротуризму.

Проблема щодо надання якісних агротуристських послуг в Івано-Франківській області зумовлює постановку таких цілей:

• створити педагогічну модель професійної підготовки висококваліфікованого спеціаліста з агротуризму, що включає в себе освітні програми з підготовки майбутніх фахівців сфери агротуризму;

• визначити педагогічні умови реалізації моделі професійної підготовки фахівців з агротуризму;

• розробити ефективні форми і методи навчальної, дослідницької та практичної діяльності студентів, щоб використовувати набуті знання, уміння і навички в майбутній професії;

• розробити структуру і показники професійно-особистісного розвитку майбутнього фахівця з агротуризму, конкурентоспроможного на ринку праці;

• налагодити вивчення позитивного досвіду підготовки кадрів у європейських країнах, де агротуризм уже набув певного розвитку.

Важлива роль для розвитку агротуризму в Україні повинна відводитись професійно-технічній освіті. В навчальні плани зі спеціальності «Організація туристичної діяльності» необхідно включити дисципліну «Організація агротуризму», яка відображала б вимоги щодо надання агро- та екотуристичних послуг в сільській місцевості. На нашу думку, важливе значення матиме відкриття профільних класів в сільських школах у регіонах з агротуристичними структурами, на базі яких у школярів буде формуватися мотивація продовжити навчання за напрямком «Агротуризм», та створення курсів підготовки і перепідготовки фахівців для агротуризму при центрах професійно-технічної освіти, центрах зайнятості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт професійно-технічної освіти для підготовки робітників з професії «Агент з організації туризму». – К., 2006. – 55 с.
2. Почни свій бізнес на селі: позааграрна підприємницька діяльність задля добробуту українських селян (агротуризм). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.if.gov.ua/>

3. Про аграрний туризм та агротуристичну діяльність: проект закону України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://times.liga.net/TEHNO/l_arch_now2.nsf/2cb81fc6e918119e422569b20056482e/df2892cbc4c3e423c225756e00480ed5?OpenDocument&print=y
4. Про стан та основні напрямки формування кадрового потенціалу в сільськогосподарському виробництві: наказ Міністерства аграрної політики від 01.12.2004 №438. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN11237.html
5. Рутинський М. Й. Сільський туризм: навч. посібник / М. Й. Рутинський, Ю. В. Зінько. – К.: Знання, 2006. – 271 с.
6. Стратегія регіонального розвитку Івано-Франківської області на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.if.gov.ua/?q=page&id=23216/>
7. Ткаченко Т. І. Сталій розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу / Т. І. Ткаченко. – К.: Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2006. – 537 с.

REFERENCES

1. Derzhavniy standart profesiino-tekhnichnoii osvity dlia pidgotovky robitnykiv z profesii “Agent z organizatsii turyzmu” (State standard of vocational education for the training of workers by profession “Agent of tourism”), Kyiv, 2006, 55 p. [in Ukrainian]
2. Pochny svii biznes na seli. Pozaagrarna pidpriemnytska diialnist zadlia dobrobutu ukraïnskyyh selian (agroturizm) (Start your own business in the village. Podagraria business activities for the welfare of the Ukrainian farmers (agritourism)) Access Mode: URL: <http://www.if.gov.ua/> [in Ukrainian]
3. Pro agrarnyi turizm ta agroturystychnu diialnist. Proekt zakonu (On agrarian tourism and agritourism activities. The draft law) Access Mode: URL: http://times.liga.net/TEHNO/l_arch_now2.nsf/2cb81fc6e918119e422569b20056482e/df2892cbc4c3e423c225756e00480ed5?OpenDocument&print=y [in Ukrainian]
4. Pro stan ta osnovni napriamky formuvania kadrovogo potentsialu v silskogospodarskomu vyrobnytstvi. Nakaz Ministerstva agrarnoi polityky vid 12.2004 N 438 (State and main directions of formation of personnel potential in agricultural production. Order of the Ministry of agrarian policy from 12.2004 № 438) Access Mode: URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN11237.html [in Ukrainian]
5. Rutynskiy M. Y. Silskiy turizm: navchalnyi posibnyk (Rural tourism: a Training manual), Kyiv, 2006, 271 p. [in Ukrainian]
6. Strategiiia regionalnogo rozvytku Ivano-Frankivskoi oblasti na period do 2020 roku (Strategy for regional development of Ivano-Frankivsk region for the period till 2020) Access Mode: URL: <http://www.if.gov.ua/?q=page&id=23216/> [in Ukrainian]
7. Tkachenko T. I. Stalyi rozvytok turyzmu: teoriia, metodologiia, realii biznesu (Sustainable development of tourism: theory, methodology, business realities), Kyiv, 2006, 537 p. [in Ukrainian]

УДК 371.133(045)

Ю. М. КОРОТКОВА

ПРОБЛЕМА ГУМАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ГРЕЦЬКИЙ ДОСВІД

Розглянуто проблему гуманізації професійної підготовки вчителя українськими та грецькими науковцями. Доведено, що ідея гармонійного гуманного розвитку особистості сягає Античності та Київської Русі відповідно. Однак питання гуманізації освіти взагалі і педагогічної зокрема не втратили своєї актуальності і в наш час. Серед нових завдань, які постали перед суспільством, особливого значення в Україні і Греції набуває підготовка критично мислячої (рефлексуючої) особистості вчителя, здатної до постійного розвитку, вдосконалення, самооцінки, готової до змін, творчого пошуку, наділеної професійною автономією, яка самостійно формулює цілі своєї власної діяльності і розуміє свою особисту відповідальність за виховання підростаючого покоління. Обґрунтовано, що формування такої особистості педагога можливе за умов чітко продуманої системи теоретичної і практичної підготовки у вищому навчальному закладі (ВНЗ).

Ключові слова: гуманізація, професійна підготовка, педагогічні кадри, рефлексуючий учитель.